

ESTEITÄ EU-TIELLÄ

83

NIMIKIISTA KREIKAN KANSSA HEIJASTUU
MYÖS MAKEDONIAN SISÄPOLITIIKKAAN

Tanja Tamminen

FIIA BRIEFING PAPER 83 • Toukokuu 2011

ESTEITÄ EU-TIELLÄ

NIMIKIISTA KREIKAN KANSSA HEIJASTUU MYÖS MAKEDONIAN SISÄPOLITIikkaAN

Tanja Tamminen
Tutkija
Ulkopoliittinen instituutti

FIIA Briefing Paper 83
Toukokuu 2011

- Makedonia ja Kreikka eivät ole päässeet sopuun maan nimestä. Kreikka ei hyväksy pohjoisnaapurinsa käyttävän Makedonia-nimeä, joka Kreikan mukaan kuuluu sen pohjoiselle maakunnalle. Kiista on värittänyt koko Makedonian 20-vuotisen itsenäisyyden aikaa.
- EU:n vaikutusvalta maan politiikassa heikkenee, sillä Kreikan vastustuksen vuoksi Makedonian EU-tie on jumissa. EU-tien noustua pystyyn Makedonian halukkuus uudistuspolitiikkaan on selvästi hidastunut.
- Makedoniassa odotetaan jännityksellä kesäkuun ennenaikaisia parlamenttivaaleja. Aiemmat vaalit ovat usein johtaneet väkivaltaisuuksiin.
- Maan väestöstä runsas neljännes on albaaneja. Kymmenen vuotta sitten solmittu Ohridin sopimus päätti albaanivähemmistön kansannousun ja antoi heille lisäoikeuksia, mutta albaanien ja slaavilaisen valtaväestön suhteet ovat edelleen jännittyneet.
- Etnisten ryhmien välisten jännitteiden rinnalle ovat nousseet ryhmien sisäiset ristiriidat. Edellisiä vaaleja varjostivat väkivaltaisuuudet esimerkiksi kahden albaanipuolueen kannattajien välillä.

Euroopan unioni -tutkimusohjelma
Ulkopoliittinen instituutti

Makedonian valtio syntyi Jugoslavian hajotessa. Maa onnistui pysymään erossa Jugoslavian hajoamisodista julistauduttuaan itsenäiseksi syyskuussa 1991. Makedonian slaavienemmistö on rakentanut valtiolista identiteettiä historiallisen Makedonia-nimen ja siihen liittyvän symboliikan varaan. Kansallissankareiksi on nostettu niin Aleksanteri Suuri, lähellä Skopjea syntynyt Itä-Rooman keisari Justinianus, kyrillisten aakkosten isät, saarnaajaveljekset Kyrillos ja Metodios kuin ottomaanivaltaa 1800-luvun lopulla vastustanut Makedonian vapautusliike VMRO.

Kansallisidentiteetin rakentaminen on vaatinut historian osittaista uudelleenkirjoitusta, mikä on ollut vaikea pala nieltäväksi Makedonian naapureille. Suurin ongelma liittyy maan nimeen: Kreikka ei hyväksy naapurilleen Makedonia-nimeä, jonka se katsoo olevan pohjoisen maakuntansa nimi. Kreikka kokee Makedonian nimen ja siihen liittyvän symboliikan omana kulttuuriperintönään. Historiallinen Makedonian alue on jaettu nykyisen Makedonian valtion, Pohjois-Kreikan ja Bulgarian kesken. Kreikalaiset ovat olleet erityisen loukkaantuneita siitä, että slaavienemmistöinen pohjoisnaapuri on ominut muinaisen Aleksanteri Suuren omakseen, vaikka slaavit saapuivat Balkanille vasta noin 700-luvulla jKr.

1990-luvun alussa Kreikka viivytti Makedonian tunnustamisprosessia EU-jäsenmaiden kesken väittäen, että Makedonialla on aluevaatimuksia Pohjois-Kreikassa ja että se on näin ollen turvallisuushaka Kreikalle. Kreikka käytti jopa kauppasaartoa painostaakseen Makedoniaa, ja Makedonian oli myöntävä moniin Kreikan vaatimuksiin. Maa muutti muun muassa lippuaan: vuosina 1992–1995 käytössä olleessa lipussa oli kuvattuna niin sanottu Verginan aurinko, Aleksanteri Suuren isän haudasta löytynyt tähtikuvio. Nykyisen lipun keltainen aurinko vain viittaa alkuperäiseen. Makedonia myös poisti Kreikkaa vaivanneet kohdat perustuslaistaan: se muun muassa luopui oikeudesta puolustaa rajojensa ulkopuolella asuvien makedonialaisten oikeuksia.

Makedonian ja Kreikan välille solmittiin väliaikais-sopimus, jonka pohjalta neuvottelut nimikiistasta aloitettiin YK:n välityksellä. Neuvotteluprosessi ei ole toistaiseksi tuottanut tulosta. Makedonialaiset olisivat valmiit kompromissiin, jossa eri tasoilla – kansainvälisissä yhteyksissä, kahdenvälisissä suhteissa sekä maan sisäisesti – käytettäisiin eri nimiä. Kreikka kuitenkin vaatii, että maan tulee käyttää

samaa nimeä kaikissa yhteyksissä. Käytännössä esimerkiksi Suomi käyttää tällä hetkellä nimeä *Makedonian tasavalta* kahdenvälisissä suhteissa maan kanssa, mutta EU-yhteyksissä käytössä on väliaikainen nimi *Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia*.

Ulkopuolisen silmin nimikiista saattaa vaikuttaa jopa koomiselta, mutta alueen poliitikoille se on elämän ja kuoleman kysymys. Historian tulkinnoilla voi hävitä tai voittaa vaalit, eikä kompromissihalukkuutta juuri ole. Mielipidemittaukset osoittavat, että enemmistö Makedonian slaaviväestöstä on valmis luopumaan EU-jäsenyydestä, jos se edellyttäisi nimestä ja kansallisidentiteetistä luopumista. Talouskriisin vaivaamassa Kreikassa taas poliitikot eivät ole valmiita tekemään sellaisia ulkopoliittisia päätöksiä, jotka hermostuttaisivat jo valmiiksi vihaista äänestäjäkuntaa.

Tässä paperissa tarkastelen, miten tämä ulkopoliittinen kiista on vaikuttanut Makedonian sisäisiin uudistuksiin, ja miten se heijastuu nykyiseen sisäpoliittiseen asetelmaan ennenaikaisiin parlamenttivaaleihin valmistautuvassa maassa.

Kreikka on taipumaton

Toive jäsenyydestä EU:ssa ja Natossa on ollut Makedonian sisäpolitiikkaa yhdistävä tekijä, joka on tuonut yhteen niin maan slaavienemmistön kuin albaanivähemmistön sekä vasemmiston ja oikeiston.

Neuvottelut nimikysymyksessä vilkastuivat ennen Naton huippukokousta vuonna 2008, jolloin Makedonian ja Albanian oli tarkoitus liittyä sotilasliiton jäseneksi. Kreikka ei kuitenkaan joutanut vaatimuksistaan. Vaikka Makedonia olisi viime hetkellä hyväksynyt Nato-jäsenyyden jopa väliaikaisella nimellään, ei Kreikka suostunut edes tähän ja käytti veto-oikeuttaan jäsenyyden epäämiseksi. Näin Kreikka rikkoi vuoden 1995 väliaikaissopimusta, jossa se oli luvannut, ettei se estäisi Makedonian pääsyä kansainvälisten järjestöjen jäseneksi, jos maa käyttää nimeä *Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia*. Makedonia jäi Naton ulkopuolelle, kun naapurimaa Albania hyväksyttiin täysjäseneksi. Tämä tapaus on nuoren Makedonian valtion ehkä suurin tappio.

Kreikka on sittemmin estänyt myös Makedonian EU-jäsenyysneuvottelujen aloittamisen. Aiemmin

nimikysymys oli yritetty pitää kahdenvälisenä kysymyksenä Kreikan ja Makedonian välillä, mutta EU:n huippukokouksessa kesäkuussa 2008 Kreikka sai kokouksen päätelmiin tekstin, jonka mukaan ”hyvien naapuruussuhteiden säilyttäminen, mukaan lukien nimikysymyksen molemmin puolin hyväksyttävä neuvotteluratkaisu, on edelleen olennaisen tärkeää”.¹ Myöhemmin sama vaatimus on toistettu useissa EU-dokumenteissa. Nimikysymyksen ratkaisu nähdään nyt osana ”hyviä naapuruussuhteita”, joka on yksi EU-jäsenyyden prosessin virallisista ehdoista. Makedoniassa tämä nähdään uutena lähenymisehtona, josta ei aiemmin ollut sovittu.

Komission edistymisraportit vuosilta 2009 ja 2010 ovat todenneet, että Makedonia täyttää ne poliittiset kriteerit, joita ehdokasmaalta vaaditaan jäsenyyden neuvottelujen aloittamiseksi, mutta koska nimikiistasta ei ole löytynyt sopua, jäsenmaat eivät ole seuranneet komission ehdotusta aloittaa jäsenneuvottelut.

Kompromissiratkaisun löytämistä hankaloittavat molemminpuoliset provokaatiot. Esimerkiksi vähän ennen Nato-huippukokousta Makedonian päälentokenttä nimettiin Aleksanteri Suuren lentokentäksi, mikä oli omiaan ärsyttämään kreikkalaisia. Kokouksen jälkeen makedonialaiset nimesivät myös Kreikkaan johtavan uuden moottoritien Aleksanteri Suuren mukaan. Toisaalta Pohjois-Kreikassa nimettiin 1990-luvulla sekä Thessalonikin lentokenttä että yliopisto uudelleen Makedonian lentokentäksi ja yliopistoksi. Makedonia-nimen käyttöä on lisätty Pohjois-Kreikassa monessa muussakin yhteydessä.

Vuonna 2009 Makedonia vei asian YK:n kansainväliseen tuomioistuimeen. Oikeusistuimelta ei pyydetä ratkaisua itse nimikiistasta, vaan kysymykseen siitä, onko Kreikalla oikeus rikkoa YK:n välityksellä solmittua sopimusta, jonka mukaan Makedonia voi liittyä kansainvälisiin järjestöihin väliaikaisella nimellä. Osapuolten kuuleminen alkoi Haagin kansainvälisessä tuomioistuimessa maaliskuussa 2011. Kreikka palasi omassa puheenvuorossaan 1990-luvun alun uhkakuuvertoriikkaan syyttämällä Makedoniaa aluevaatimuksista Pohjois-Kreikassa. Makedonian perustuslaissa kuitenkin todetaan, ettei maalla ole aluevaatimuksia sen naapureiden suhteen.

¹ Eurooppa-neuvosto 19.-20.6.2008, puheenjohtajan päätelmät, s. 15.

Epätavallinen lisäys tehtiin aikoinaan juuri Kreikan rauhoitteluksi.

Kansainväliseen tuomioistuimeen turvautuminen osoittaa, ettei Makedoniassa enää uskota nimikysymykseen nopeaan ratkaisuun. YK:n välitystoiminta jatkuu oikeusprosessista huolimatta, mutta ratkaisevia avauksia ei odoteta ennen kuin tuomioistuin antaa päätöksensä ensi syksynä. Makedonian suurimmat puolueet ovat luvanneet, että mahdollinen kompromissi nimikysymyksessä tullaan hyväksyttämään kansanäänestyksellä.

Albaanien asema hiertää

Turhauttava tilanne on johtanut Makedonian sisäisten poliittisten jännitteiden kiristymiseen. On pelättävissä, että jos toiveet EU-jäsenyydestä luhistuvat kokonaan, maa vajoaa uudestaan sisäiseen kriisiin.

Makedonialaiset painottavat mielellään, että maassa on onnistuttu luomaan etnisten ryhmien välisen rauhanomaisen yhteiselon malli, jota naapurimaissa vielä haeskellaan. Vähemmistöjä ei ole yritetty sulauttaa slaavilaiseen valtaväestöön, vaan yli parikymmenen vähemmistöryhmän kielten ja kulttuurien moninaisuus ja erityisyys on säilytetty.

Kipukohtia kuitenkin löytyy. Muiden maiden ortodoksikirkot eivät ole tunnustaneet Makedonian autokefaliseksi julistautunutta ortodoksikirkkoa, mikä kiristää välejä serbivähemmistöön. Myös romaniväestön syrjintä on edelleen arkipäivää.

Keskeisin kysymys on albaaniväestön asema. Kun Makedonian perustuslakia valmisteltiin vuonna 1991, albaanit osallistuivat prosessiin, mutta eivät saaneet läpi vaatimustaan siitä, että heidät olisi mainittu makedonialaisten rinnalla perustuslaissa. Perustuslakiin kirjattiin ajatus Makedoniasta ”makedonialaisten valtiona”, jossa asuu myös vähemmistöjä. Nuoren valtion rakennusprosessi keskittyi valtion makedonialaisuuden pönkittämiseen. Vaikka neljännes maan väestöstä on albaaneja, heidän osallisuuttaan ei juuri huomioitu tässä kansallisessa projektissa.

Makedonian vakautta tukemaan perustettiin jo 1990-luvun alussa YK:n rauhanturvaoperaatio. Kiina veti operaatiolta kuitenkin tukensa, kun Makedonia tunnusti Taiwanin itsenäisyyden. Rauhanturvaajat

Hallituspuolue VMRO-DPMNE:n vaaliohjelma valmiina jakoon puolue toimiston edustalla toukokuussa. Kuva: Tanja Tamminen.

lähtivät maasta vuoden 1999 alussa, juuri ennen kuin sen pohjoispuolella puhkesi Kosovon sota ja sadat tuhannet Kosovon albaanit pakenivat rajan yli Makedoniaan. Pakolaiset pääsivät palaamaan koteihinsa vielä kesällä 1999, mutta sodan jälkimainingeissa Makedonian albaanit aktivoituivat vaatimaan omia vähemmistöoikeuksiaan.

Tammikuussa 2001 albaanien vapautusarmeijan sissit iskivät Makedonian turvallisuusjoukkoja vastaan. Turvallisuusjoukot vastasivat tulittamalla albaanikyliä. Muutamissa kaupungissa vihaiset makedonialaiset hyökkäsivät albaanien omistamia kauppiaita, koteja ja moskeijoita vastaan. Väkivaltaisuuksia saatiin päättämään Naton ja EU:n välityksellä, ja elokuussa 2001 allekirjoitettiin niin kutsuttu Ohridin puitesopimus, joka takasi albaaneille uusia vähemmistöoikeuksia.

Sopimuksen myötä albaaneille annettiin kiintiöt valtionhallinnossa sekä esimerkiksi poliisivoimissa. Mikä tärkeintä, Makedonian perustuslakia muutettiin: vaikka albaaneja ei mainita laissa suoraan, heihin viitataan epäsuoralla ilmauksella ”vähemmistöt jotka muodostavat vähintään 20 prosenttia maan väestöstä”. Albanian kielikin sai virallisen kielen aseman.

Monet kansallismieliset makedonialaiset kuitenkin kokivat Ohridin sopimuksen epärealistiseksi. Makedonian kantaväestö vastusti erityisesti paikallishallintorajojen siirtämistä albaanienemmistöisten kuntien perustamiseksi. Makedonialaiset pelkäävät

vähemmistöoikeuksien lisäämisen heikentävän valtioidentiteettiä. Tilannetta kärjistää se, että makedonialaista kansallisidentiteettiä kyseenalaistetaan myös maan ulkopuolelta niin Bulgariasta, Serbiasta kuin Kreikastakin. Enemmistö Makedoniassa tukee yhä ajatusta Makedonian identifioimisesta makedonialaisten – eli maan slaaviväestön – omaksi kansallisvaltioksi.

Vuoden 2001 konfliktista huolimatta Makedoniaa on pidetty onnistuneena esimerkkinä kansainvälisestä vakautuspolitiikasta Balkanilla. EU otti johtovastuun maan vakauttamisesta. Vakautus- ja assosiaatiosopimus solmittiin pikavauhtia. Makedonia saattoi hakea EU-jäsenyyttä jo vuonna 2004, kun naapurimaa Albania vasta odotti oman sopimuksensa allekirjoittamista. Nopean EU-lähentymisen toivottiin rauhoittavan Makedonian etniset kiistat.

Tällä hetkellä makedonialaisten ja albaanien yhteiselo on urautunut pääpuolueiden valtataistelun kysymyksiin, eikä maassa näillä näkymin ole nähtävissä suurta etnisten ristiriitojen uhkaa. Albaanipuolueet eivät aja maan jakamista tai albaanialueiden liittämistä Albaniaan tai Kosovoon. Makedonia tunnusti Kosovon itsenäisyyden vuonna 2008, mikä vahvisti albaaniväestön tukea valtiolle.

Toisaalta monet kysyvät, kuinka kauan albaanit haluavat asua toisen luokan kansalaisina valtiossa, jonka ensisijaiset ulkopoliittiset ongelmat johtuvat valtaväestön jääräpäisestä identiteettipolitiikasta, joka estää maan liittymisen Natoon ja lähentymisen

EU:hun. Valtiorakenteen muuttaminen federaation tai konfедераation suuntaan olisi kuitenkin käytännössä mahdoton toteuttaa, sillä se vain lisäisi pienen ja köyhän maan hallintorakenteita ja maksaisi yksinkertaisesti liikaa.

Kohti ennenaikaisia vaaleja

Makedonian poliittista karttaa luonnehtivat kahden suurimman etnisen ryhmän sisäiset jännitteet. Vuoden 2009 parlamenttivaaleja varjostivat väkivaltaisuuDET esimerkiksi kahden albaanipuolueen kannattajien välillä. Myös makedonialaisen oikeiston ja sosialistien välit ovat jätävät.

Maan hallituskoalitiassa on aina ollut sekä makedonialaispuolue että albaanipuolue, vain yhdistelmät ovat vuosien saatossa vaihdelleet. Pääministeri Nikola Gruevskin johtama hallitus on ollut vaikeuksissa jo useiden kuukausien ajan, kun oppositiopuolueet ovat boikotoineet parlamenttityötä. Maaliskuun lopussa Makedonian parlamentti päätti Gruevskin pyynnöstä hajottaa parlamentin ja järjestää ennenaikaiset vaalit 5. kesäkuuta.

Slaaviväestön pääpuolueet ovat pääministeri Gruevskin keskustaoikeistolainen VMRO-DPMNE ja sosiaalidemokraattinen SDSM. Lisäksi pienpuolueiden määrä on kasvussa. VMRO-DPMNE:n kannatus perustuu sen avoimesti kansallismieliseen politiikkaan. Puolue ei ole taipunut Kreikan painostukseen nimikiistassa ja on ollut vahvasti rakentamassa itsenäisen Makedonian kansallisidentiteettiä. SDSM:n vaaliohjelmassa käsitellään enemmän käytännön kysymyksiä kuten työttömyyden vähentämistä, pitkäaikaistyöttömien asemaa ja sakkojen alentamista vastaamaan ihmisten maksukykyä. SDSM saa enemmän kannatusta kaupungeissa ja koulutetun älymystön piirissä, kun taas VMRO-DPMNE:n tunteisiin vetoavampi kampanja saa vastakaikua maaseudulla.

VMRO-DPMNE otti tietoisesti riskin julistaessaan uudet vaalit tilanteessa, jossa sillä ensi kertaa maan historian aikana oli jo määränemmistö maan parlamentissa. Puolueen kannatus on kuitenkin ollut laskussa. Nopeasti järjestetyt uudet vaalit eivät anna oppositiolle aikaa valmistautua, ja odotettavissa on, että VMRO-DPMNE voittaa vaalit. Sen on kuitenkin hyvin todennäköisesti otettava hallitukseen mukaan monta pienpuoluetta – mukaan luettuna pienten

vähemmistöjen kuten serbien ja turkkilaisten edustajia – taatakseen määränemmistön parlamentissa.

Albaanipuolueita jakaa niiden rooli vuoden 2001 konfliktissa. Albaanipuolueista Democratic Union for Integration (DUI) syntyi vuoden 2001 sissiliikkeestä johtajanaan Kansallisen vapautusarmeijan NLA:n sissipäällikö Ali Ahmeti. DUI on pitänyt Ohridin sopimusta omana saavutuksenaan ja keskittynyt sen toimeenpanon edistämiseen. Vuoden 2009 vaalien jälkeen DUI nousi hallitukseen VMRO-DPMNE:n rinnalle. Oppositiossa oleva albaanipuolue DPA (Democratic Party of Albanians) on syyttänyt hallitusta albaanien intressien polkemisesta ja vaatinut EU- ja Nato-jäsenyysprosessien vauhdittamista. Vaikka DUI on kesäkuun vaaleissa selvä voittajaehdokas, albaanien poliittista kenttää heiluttaa kaksi uutta puoluetta: Imer Selmanin New Democracy sekä Gostivarin erittäin suosittu kaupunginjohtajan Rufi Osmanin National Democratic Rebirth. Osmani tunnetaan siitä, että hän nosti 1990-luvulla kaupungintalonsa katolle Albanian lipun ja joutui siitä syystä vankilaan.

Parlamentissa on kiistelty tänä vuonna tehtävästä väestönlaskennasta. Albaanien osuudeksi Makedonian väestöstä arvioidaan yli 25 prosenttia, mutta väestönlaskennan tuloksiin vaikuttaa se, mihin aikaan vuodesta se tehdään. Albaanipuolueet olisivat halunneet väestönlaskennan tapahtuvan kesäkuukausina, jolloin Länsi-Euroopassa työskentelevät vierastyöläiset olisivat olleet lomalla Makedoniassa. Makedonialaispuolueet taas halusivat väestönlaskennan keväälle, jolloin albaaniväestön osuus ei olisi yhtä suuri. Hallitus päätti lopulta siirtää kiistanalaisen väestönlaskennan aina lokakuulle asti.

Työtä saa vain puoluekirjalla

EU-tien noustua pystyyn Makedonian halukkuus uudistuspolitiikkaan on selvästi heikentynyt. EU-komission mielipide vuodelta 2009 oli positiivinen ja kehotti EU-jäsenmaita aloittamaan jäsenyysneuvottelut Makedonian kanssa. Vaikka vuoden 2010 raportti oli myös positiivinen, siinä nostettiin jo selvästi esiin uudistusten hidastuminen.

Makedonian julkishallinto on kallis ja tehoton. Makedonialaiset valittavat usein Ohridin sopimuksessa sovitusta vähemmistökiintiöistä, jotka toivat hallintoon merkittävän määrän albaaneja. Heitä ei

Aleksanteri Suuren patsasta varten rakennettu massiivinen jalusta hallitsee Skopjen keskusaukiota. Kuva: Tanja Tamminen.

kuitenkaan ole koulutettu tehtäviinsä. Suurimmalle osalle albaanivirkamiehistä ”ei riitä” toimistotiloja, ja näin ollen he jäävät kotiin mutta nostavat silti palkkansa. Tilanne on kestävä.

Julkishallinnon nimitykset ovat poliittisia. Kun valta vaihtuu vaaleissa, vaihtuvat myös monet virkamiehet. Makedoniassa on lähes mahdoton löytää työtä ilman puoluekirjaa. Poliittinen johto päättää jopa siistijän viroista julkishallinnossa hankkiakseen puolueelleen äänestäjiä. Virkamiehen erottaminen on lain mukaan hankalaa, mutta hänen työtehtäviään voidaan vaihtaa, ja niinpä vaaleissa hävinneen puolueen edustajat on vähitellen siirretty virkamiehteistä esimerkiksi autonkuljettajiksi. Puolueiden lonkerot ovat levittäytyneet myös yksityiselle sektorille.

Poliitikot eivät ole valmiita muuttamaan tilannetta, sillä klientelismi on Makedoniassa maan tapa: poliittisesta tuesta vaaleissa palkitaan työpaikalla, oli kyse sitten makedonialais- tai albaanipuolueista tai keskus- tai paikallishallinnosta. Julkinen mielihalun on vähitellen kääntymässä tilannetta vastaan etenkin, kun julkisuuteen on noussut tarinoita äänestäjien painostamisesta. On yleisesti tiedossa, että VMRO-DPMNE on vaatinut jokaisen poliittisesti nimetyn virkamiehen esittävän listan niistä lähimpiirinsä ihmisistä, jotka sitoutuvat äänestämään puoluetta tulevissa vaaleissa.

Makedonia tarvitsee koulutettuja virkamiehiä, jos se aikoo pärjätä EU-tiellä ja jäsenyysneuvotteluissa.

Maassa ei kuitenkaan ole julkishallinnon koulutuskeskusta. Kun Makedonia valmisteli vastauksiaan komission kysymyksiin vakautus- ja assosiaatio-sopimusta varten, työn tekivät pitkälti yliopistojen opettajat, koska virkamiehillä ei ollut tehtävään vaadittavaa tietotaitoa. Yliopistoilla painotetaan, ettei EU-jäsenyysneuvotteluja voida vetää opettajien ja tutkijoiden sivutyönä, vaan virkamiesten koulutusta tulee kehittää.

Kansallinen rakennusprojekti

Hallinnon uudistamisen sijaan pääministeri Gruevskin oikeistohallitus on aloittanut merkittävän kansallisen rakennusprojektin pääkaupunki Skopjessa. Keskusaukiolle oltiin rakentamassa valtavaa ortodoksikirkkoa. Se suututti paitsi islaminuskoiset albaanit, myös monet muut kansalaiset, jotka pelkäsivät valtaisan rakennuksen pilaavan koko aukion. Albaanit vaativat kirkkoprojektin vastapainoksi 1920-luvulla tuhotun historiallisen moskeijan uudelleenrakentamista joen toiselle puolelle.

Lopulta hallitus päätti rakentaa aiemmin olemassa olleen pienemmän kirkon Skopjen linnoituksen alueelle – ilman kaupungin rakennuslupaa. Rakennushanke on saanut farssin piirteitä, kun valtion maksamat rakentajat rakentavat kirkkoa yöllä ja kaupungin edustajat purkavat sitä päivisin. Tilanne on johtanut myös väkivaltaisuuksiin, joissa kaupunginjohtajakin on ollut paikalla.

Skopjen keskustaan on viime vuoden aikana nous-
sut lisäksi lukuisia patsaista. Kaikki revisionistisen
makedonialaishistorian kansallissankarit löytyvät
vieri vierestä, useimmat hevosen selässä. Keskelle
pääaukiota on nousemassa valtava Aleksanteri
Suuren ratsastajapatsas, jonka jalusta on yhtä korkea
kuin aukiota reunustavat kerrostalot.

Nuoret arkkitehtiopiskelijat ovat perustaneet vasta-
rintaliikkeen, joka kritisoi kansallismielistä raken-
nusprojektia. Liikkeessä toimivat yhteistyössä niin
makedonialais-, albaani- kuin turkkilaisnuoret, ja
mielenilmauksissa saatetaan laulaa molemmilla
maan pääkielillä, mikä Makedoniassa on hyvinkin
edistyksellistä.

Naapurin syyttäminen on houkuttelevan helppoa

Makedoniaa johtaa eräänlainen etnokratia, kansal-
lisuuden perusteella valittu johto. Kansalaiset niin
albaanien kuin makedonialaisenemmistön joukoissa
haluavat kansallisuusaatteille pohjautuvia poliittisia
ohjelmia. Makedoniassa rauhanomainen yhteiselo
eri kansallisuuksien kesken nähdään onnistumisena,
mutta ulkopuolelta katsottuna etniset rajalinjat luo-
vat haurautta ja epävarmuutta, sillä on mahdoton
ennustaa, miten albaaniväestö tulee toimimaan tule-
vaisuudessa, kun yhteistyö albaanienemmistöisten
naapurimaiden Albanian ja Kosovon kanssa tiivistyy.
Säilyykö albaaniväestön lojaalisuus Makedoniaa koh-
taan, jos maan kansallisidentiteetin rakentaminen
nojautuu edelleen ”makedonialaisuuden” vahvista-
miseen?

Neuvottelut Kreikan kanssa eivät etene. Kun ratkai-
sun löytyminen nähdään EU-lähentymisen ehtona,
Kreikan ei tarvitse myöntyä kompromisseihin, sillä
pattitilanne on hankala vain Makedonialle. Esi-
merkiksi kreikkalaista talouselämää nimikiista ei
haittaa – kreikkalaiset kauppaketjut ja pankit ovat jo
hankkineet vahvan jalansijan pohjoisnaapurissa sen
nimeen katsomatta.

Kreikan poliittinen johto on talouspoliittisessa
ahdingossa ja ammattiliittojen vihan kohteena, ja
tiukan linjan vetäminen kiistassa pohjoisnaapurin
nimestä on kreikkalaispoliitikoille liiankin helppo
valinta. Toisaalta myös Makedoniassa pääpuolueiden
on helpompaa jatkaa kansallismielistä rakennus-
projektiaan kuin etsiä etniset rajat ylittävää valtiol-
lista yhtenäisyyttä. Vihoitteleva Kreikka on erin-

omainen syntipukki maan EU-tien hidastumiselle.
Kreikkaa syyttämällä poliittinen johto voi siirtää
kriittisen huomion pois itsestään, eikä sen tarvitse
enää seurata tarkasti EU:n ohjeita esimerkiksi julkis-
hallinnon uudistamisesta.

EU:n tulisi pyrkiä luomaan ilmapiiriä, jossa make-
donialaisväestö kokisi tulevaisuutensa ja identiteet-
tinsä turvatuksi monikulttuurisessa ympäristössä.
Vähemmistöjen roolin merkitystä maan tulevaisuu-
den rakentamisessa tulisi painottaa. Kansallismieli-
sen politiikan suosion taustalla on epävarmuus maan
tulevaisuudesta – sen nimestä, kansainvälisestä
asemasta ja kansallisidentiteetistä, jopa alueellisesta
yhtenäisyydestä.

Ensiarvoisen tärkeää Makedonian lähitulevaisuuden
kannalta on, että Makedonian vaalit kesäkuussa
sujuvat rauhallisesti ja rehellisesti. Sekä Kreikan
että Makedonian poliittisen johdon tulisi ajatella
vaalien yli pidemmällä perspektiivillä ja ottaa vastuu
lähialueensa poliittisesta tulevaisuudesta todellisen
kompromissin löytämiseksi.

Tanja Tamminen
Ulkopoliittinen instituutti
Kruunuvuorenkatu 4
00160 Helsinki
puh. (09) 432 7000
fax (09) 432 7799
www.fii.fi

ISBN 978-951-769-308-0

ISSN 1795-8059

Kannen valokuva: Tanja Tamminen

Taitto: Juha Mäkinen

Ulkopoliittinen instituutti on eduskunnan yhteydessä toimiva,
riippumaton tutkimuslaitos. Instituutti tuottaa korkeatasoista
tutkimusta, joka tukee poliittista päätöksentekoa ja avointa
keskustelua niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.
Instituutin julkaisut käyvät läpi sisäisen editointiprosessin,
mutta julkaistavat näkemykset ovat kirjoittajien omia.